

OPEN BRIEF AAN DE MINISTER VAN CULTUUR NAMENS DE LANDELIJKE EN BOVENLOKALE ARCHIEVEN

12/10/2026

Geachte mevrouw de minister,

Begin deze maand kregen wij, de landelijke en bovenlokale archieven, een e-mail van uw departement, amper een alinea lang: per 1 januari 2027 worden onze werkingsmiddelen met de helft teruggeschroefd. Die boodschap kwam snoeihard aan. Medewerkers vrezen voor hun job en organisaties breken zich het hoofd over hoe ze hun werking kunnen blijven garanderen. Tientallen jaren van opbouwwerk en professionalisering worden met één streep doorgehaald.

U legt niet uit waarom er zo drastisch wordt bespaard in precies de archiefsector. Op basis van welk onderzoek en welke inzichten bent u nu tot de conclusie gekomen dat er in onze sector vlees weg te snijden valt? Hoe denkt u dat onze archieven zich verhouden tot de rest van de cultuursector, tot de makers en musea die u terecht zo koestert? En hoe valt de besparing te rijmen met de mooie woorden uit uw visienota, nog geen jaar oud? Met andere woorden: wat is uw visie op de toekomst van het archief- en erfgoedwezen? Want met deze besparing in het vooruitzicht zien wij die niet.

We verliezen onze budgetten door een bredere besparingsronde die ook andere deelsectoren van het erfgoedveld treft. U omschrijft die als een terugkeer naar de 'kern' en als een strijd tegen een 'Trumpiaans cultuurbeleid waarin cultuur alleen een waarde heeft als het geld opbrengt'. Dat verwacht ons, want archieven zijn die kern. In al onze diversiteit bewaren we de nalatenschap van politici, kunstenaars, ondernemers, intellectuelen en activisten, maar ook van lang onderbelichte groepen die onze samenleving hebben gemaakt tot wat ze nu is. Onze archieven hebben oorlogsmisdaden aan het licht helpen brengen, politieke moorden helpen oplossen en schandalen blootgelegd. Ze dienen als toetssteen voor maatschappelijk geladen debatten als die over ons oorlogsverleden, onze omgang met migratie en onze koloniale erfenis. Schrijvers, cineasten en andere makers gebruiken ze als grondstof voor hun werk.

Zonder archieven geen geheugen, en zonder geheugen geen democratie. U liet het in 2025 zelf optekenen: 'Erfgoedinstellingen zijn geen neutrale bewaarplaatsen. Ze zijn bakens van democratie.' Onze collecties zijn onmisbaar voor een gebalanceerd en meerstemmig beeld van onze geschiedenis en samenleving, waarin ook voorheen vergeten groepen zich gerepresenteerd voelen. Wanneer feiten niet meer te verifiëren zijn, blijven alleen meningen over. Dan krijgen desinformatie en AI-hallucinaties vrij spel, precies waartegen u zelf waarschuwt.

We willen graag met u in gesprek om te horen waar het is misgelopen, want uiteindelijk willen we hetzelfde, denken we. Maar we houden u ook aan uw plicht tot behoorlijk bestuur. U heeft zonder waarschuwing onze plannen voor de komende jaren onderuitgehaald en de resultaten van eerdere investeringen tenietgedaan. Daarbij dragen we hoge vaste kosten: samen beheren we meer dan 100 kilometer archief in speciaal daarvoor uitgeruste ruimtes, en ook duurzaam digitaal archiveren kost geld. De besparing zal dus vooral onze medewerkers treffen.

Er dreigt een golf van ontslagen. Sommige instellingen kunnen hun depots niet langer betalen en worden dakloos. Ook belangrijke opdrachten, die overigens in onze subsidieovereenkomsten met u zijn afgesproken, komen in gedrang: begeleiding van onderzoekers, ondersteuning van organisaties, publiekswerking, digitaliseringstrajecten en nieuwe projecten en partnerschappen. Het zijn precies deze activiteiten die ervoor zorgen dat archieven geen afgesloten opslagplaatsen zijn, maar levende en publiek toegankelijke kenniscentra.

Daarom vragen wij u om een hertekening van de besparing. Het minste wat u kan doen is met ons een ernstig gesprek aangaan. Ons uitleggen hoe het verder moet met mensen en werking. U bent het ons verplicht, want u vernietigt de resultaten van jarenlange inzet en expertiseopbouw, gedreven door passie voor het vak. En ook aan uzelf, als hoeder van de democratie.

Hoogachtend,

Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis (Margo De Koster)

Archiefstuk (AMVB) – Brusselse archief- en erfgoedorganisatie (An Rydant)

ADVN – Archief voor nationale bewegingen (Ann Mares)

CAVA – Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven (Bram Beelaert)

KADOC – Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving (Bart Raymaekers)

Letterenhuis (Nele Hendrickx)

Liberas – Centrum voor de Geschiedenis van het vrije denken en handelen (Peter Laroy)

Stadsarchief Ieper (Alexander Declercq)

Stadsarchief Mechelen (Erwin Steegen)

Vlaams Architectuurinstituut (Katrien Weyns)